

РЕЦЕНЗІЯ

доктора медичних наук, професора кафедри терапевтичної стоматології ФПДО Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького Риберта Юрія Олексійовича на дисертаційну роботу Братусь-Гриньків Роксани Романівни «Обґрунтування модифікованого способу виготовлення покривних протезів при лікуванні пацієнтів з поодинокими збереженими зубами на нижній щелепі», представлену до захисту у спеціалізовану Вчену раду ДФ 35.600.047 Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, що утворена для розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 – «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 – «Стоматологія»

Актуальність даної кваліфікаційної наукової праці зумовлена тим, що попри застосування у клінічній практиці різноманітних методів лікування часткової втрати зубів, усе ще спостерігаються конструктивні недоліки знімних протезів та ускладнення, що у 20-56% випадків призводять до відмови від їх застосування. За будь-яких умов значна втрата зубів, особливо у бокових ділянках, тією чи іншою мірою впливає на морфо-функціональний стан органів і структур щелепно-лищевої ділянки. Тому сучасні вимоги до функціональних та естетичних властивостей зубних протезів потребують нових конструктивних рішень і залишаються актуальною проблемою в ортопедичній стоматології.

Метою дисертаційного дослідження було підвищення ефективності ортопедичного лікування пацієнтів з поодинокими збереженими зубами на нижній щелепі при застосуванні модифікованого способу виготовлення покривних протезів.

Для досягнення мети було поставлено 5 завдань: 1) з'ясувати причини і характерні прояви клінічних ускладнень при відновленні зубного ряду нижньої щелепи знімними конструкціями, та визначити технологічні показники якості зубних протезів; 2) обґрунтувати основні діагностичні критерії для вибору раціонального методу лікування пацієнтів з використанням топографічно-функціональної схеми реєстрації даних обстеження; 3) опрацювати модифікований спосіб виготовлення (вибір методу фіксації, отримання відбитку, формування штучних зубних рядів) покривного протеза на нижню

щелепу; 4) проаналізувати результати застосування покривних протезів на нижню щелепу з урахуванням ступеню відновлення жувальної ефективності та показників якості життя, пов'язаної зі стоматологічним здоров'ям; 5) оцінити ефективність запропонованого способу функціональної та естетичної реабілітації пацієнтів з поодинокими збереженими зубами на нижній щелепі при застосуванні покривних протезів з кульковими елементами фіксації.

В ході клінічного дослідження здобувачка з посеред 106 обстежених пацієнтів зі значною (58 осіб) або повною (48 осіб) втратою зубів на нижній щелепі сформувала групи дослідження. Основну групу склали 42 особи, яким відновлення зубного ряду нижньої щелепи проведено із застосуванням модифікованого способу виготовлення покривних протезів. Групу порівняння становили 36 пацієнтів, що користувалися уперше виготовленими повними знімними протезами на нижню щелепу з терміном до трьох років. Додатково, для об'єктивної оцінки результатів функціональної реабілітації, до проведення фізіологічної жувальної проби було залучено також 24 студенти-добровольці з цілісними зубними рядами, які склали контрольну групу.

Дисертаційна робота є частиною комплексної науково-дослідної роботи кафедри ортопедичної стоматології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького «Розпрацювання та удосконалення методів діагностики, клінічних методів та технологічних засобів комплексного лікування дефектів зубних рядів, деформацій і ушкоджень зубо-щелепної системи» (державна реєстрація №0114U000112, 2015-2019рр.) та «Удосконалення та розпрацювання нових методів діагностики та лікування хворих з дефектами, деформаціями і функціональними розладами зубо-щелепної системи» (державна реєстрація №0119U002102, 2019-2023рр.). Авторка є безпосередньою виконавицею зазначеного фрагменту наукових досліджень запланованої теми.

Роксаною Романівною уточнено, доповнено та науково обґрунтовано комплекс основних діагностичних критеріїв для визначення ступеню складності клінічної ситуації та вибору раціонального методу лікування пацієнтів з поодинокими збереженими зубами на нижній щелепі. Опрацьовано топографічно-

функціональну схему реєстрації даних обстеження для використання в якості додатку до медичної карти стоматологічного хворого. Запропоновано модифікований спосіб отримання відбитка нижньої щелепи в один етап із фіксацією центральної оклюзії, в результаті застосування якого вдається зменшити кількість клінічних етапів виготовлення конструкції. В ході проведення експериментальної частини дослідження з використанням цифрового аналізу підтверджено високу точність моделей отриманих за допомогою запропонованого способу.

У підсумку клінічного дослідження здобувачка проаналізувала результати отримані в ході опрацювання медичних карток та анкет пацієнтів, яким проводили лікування з використанням модифікованого способу виготовлення покривних протезів на нижню щелепу, що дозволило інтерпретувати дані щодо задоволеності результатами лікування пацієнтів.

Достатність обсягу проведених досліджень і постульовані медико-статистичні показники дозволи авторці зробити висновки, які в повній мірі відповідають змісту визначених завдань і вказують на досягнення поставленої мети.

Практичне значення отриманих результатів. Авторкою опрацьовано топографічно-функціональну схему реєстрації даних обстеження для використання в якості додатку до медичної карти стоматологічного хворого.

Запропоновано модифікований спосіб виготовлення (в тому числі спосіб отримання відбитка нижньої щелепи в один етап із фіксацією центральної оклюзії) покривних протезів при лікуванні пацієнтів з поодинокими збереженими зубами на нижній щелепі. Застосування запропонованого підходу дозволяє зменшити кількість клінічних етапів під час виготовлення конструкції покривного протеза.

Опрацьовано та застосовано стоматологічний профільний опитувальник для проведення персоналізованої оцінки якості життя пацієнтів, пов'язаної зі стоматологічним здоров'ям.

Результати дослідження упроваджені у клінічну практику та навчальний процес: стоматологічного медичного центру Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького; КНП "Стоматологічна поліклініка №1" м. Львова; КНП "Стоматологічна поліклініка №4" м. Львова; кафедри ортопедичної стоматології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, кафедри ортопедичної стоматології Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського; ДУ «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії» НАМН України; кафедри ортопедичної стоматології Івано-Франківського національного медичного університету; кафедри стоматології післядипломної освіти з курсом терапевтичної та ортопедичної стоматології ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; кафедри пропедевтики ортопедичної стоматології Полтавського державного медичного університету та кафедри ортопедичної стоматології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця.

Оцінка змісту дисертаційної праці. Структура роботи за мовою та стилем викладення відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», що пред'являються до праці на здобуття ступеня доктора філософії. При загальному обсягу 244 сторінки друкованого тексту, основний зміст викладений на 164 сторінках і складається зі вступу, огляду літератури, опису матеріалу і методів дослідження, 2 розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення отриманих результатів і висновків. Важливо підкреслити, що кожному з розділів власних досліджень передують обґрунтоване завдання відповідної частини дослідження, а завершується - декількома проміжними висновками. Робота ілюстрована 47 рисунками та 12 таблицями. Список використаних джерел містить 320 найменувань, серед яких 97 кирилицею та 227 латиницею.

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної тематики, визначена мета, основні завдання, методи обстеження, особистий внесок здобувачки, науково-практична новизна, структура й обсяг дисертації, апробація отриманих результатів та публікації за темою дисертації.

У **першому розділі** дисертації проведено аналіз літературних джерел, який присвячений питанням поширеності часткової втрати зубів серед населення України та її впливу на морфо-функціональний стан органів і структур щелепно-лицевої ділянки, а також потребі відновлення дефектів зубних рядів знімними конструкціями протезів. Означено поняття "поодинокі збережені зуби". Ретельно висвітлений системний підхід до оцінки стану здоров'я пацієнтів через розширення бази функціонально-орієнтованих клінічних досліджень, на підставі аналізу причин ускладнень стоматологічних втручань та обґрунтування комплексу діагностично-лікувальних заходів. Проаналізовані питання взаємозв'язку якості життя пацієнта зі станом стоматологічного здоров'я та обґрунтована необхідність раціонального планування усіх клініко-лабораторних етапів стоматологічних втручань задля можливості прогнозування результатів ортопедичної реабілітації.

У **другому розділі** наведено методологічну схему дослідження із загальною клінічною характеристикою обстежених груп пацієнтів. Описані клінічні методи обстеження хворих, які дали можливість виявити особливості патологічних змін у пацієнтів з поодинокі збереженими зубами на нижній щелепі. Висвітлено перелік додаткових методів дослідження, які, за клінічними показами, застосовувалися у процесі лікування пацієнтів основної групи. Авторкою описано структуру опитувальника стоматологічного профільного (ОСП-14), створеного на основі адаптованої версії ОНІР-14. ОСП-14, як соціологічний метод дослідження був застосований для оцінки якості життя пов'язаної зі стоматологічним здоров'ям у пацієнтів основної групи. Статистичні обрахунки проведено із використанням програмного забезпечення RStudio v. 1.4.1106, яке дозволило вирішити поставлені завдання дисертаційної роботи та висвітлити належною та повною мірою отримані результати.

Третій розділ присвячений результатам амбулаторного обстеження пацієнтів з частковою втратою зубів на нижній щелепі та плануванню ортопедичного лікування з використанням покривних протезів. У розділі описано результати оцінки попереднього ортопедичного лікування пацієнтів з частковою та повною втратою зубів на нижній щелепі. Значна увага приділена

видам ускладнень та визначенню клінічних і технологічних показників низького рівня якості знімних конструкцій зубних протезів, які виникають у процесі ортопедичної реабілітації стоматологічних пацієнтів з поодиноким збереженим зубом на нижній щелепі. Зазначено усе ще високу частоту виявлення різного типу конструкційних недоліків, зокрема у ранній період користування, що спричиняють ускладнення та зумовлюють непридатність знімних зубних протезів до користування. Авторкою наголошено на актуальності визначення найбільш вагомих діагностичних критеріїв, які мають вплив не лише на обґрунтований вибір індивідуального плану лікування, але й на прогностичні оцінки. На підставі урахування визначених критеріїв, запропоновано наглядну топографічно-функціональну систематизацію клінічних випадків нижніх щелеп з поодиноким збереженим зубом, яка є зручною у застосуванні при визначенні можливості сприйняття тканинами протезного ложа жувального навантаження.

Ретельно висвітлено клінічні та лабораторні складові модифікованого способу виготовлення покривних протезів на нижню щелепу. Оцінку модифікованого способу отримання відбитка проведено із застосуванням сучасних методів комп'ютерної діагностики тривимірних моделей нижніх щелеп. Привертає увагу також і детальний опис оклюзійних характеристик штучного зубного ряду покривного протеза на нижню щелепу з урахуванням особливостей будови зубного ряду верхньої щелепи. Висновки до розділу підтверджують важливість б'єктивного відтворення морфології тканин протезного ложа нижньої щелепи задля здійснення обґрунтованого вибору виду штучних зубів та оптимальної схеми їх постановки при формуванні зубних рядів покривного протеза. За результатами даних аспектів наукової праці дисертантки опубліковано 3 наукові праці.

Четвертий розділ присвячений оцінці результатів застосування покривних протезів на нижню щелепу для естетичної та функціональної реабілітації пацієнтів. Описуючи клінічні особливості модифікованого способу застосування покривних протезів дисертанткою акцентовано увагу на тому, що при повному відновленні зубного ряду нижньої щелепи, вирішальний вплив на

безпосередні та віддалені результати лікування мав вибір способу фіксації покривного протеза і схеми постановки штучних зубів відповідно до рівня складності клінічної ситуації. Поглиблену увагу приділено аналізу показників відновлення функції жування за результатами фізіологічної жувальної проби і анкетування пацієнтів у ранній (12 місяців) період користування, що має безпосередній вплив на процес адаптації.

Оцінка результатів ортопедичного лікування за показниками якості життя пов'язаної зі стоматологічним здоров'ям засвідчила покращення усіх 14-ти досліджуваних показників стоматологічного здоров'я у пацієнтів основної групи через 1 рік спостереження порівняно з попередніми даними через 1 і 6 місяців користування протезами покривного типу на нижній щелепі. Відповідно, отримані дані вказують на позитивні результати ортопедичного лікування та покращення якості життя, пов'язаної зі стоматологічним здоров'ям. Таким чином авторка дисертаційної роботи підтверджує вищу ефективність використання протезів покривного типу порівняно з повними знімними протезами при відновленні зубного ряду нижньої щелепи.

Результати клінічних досліджень дисертантки опубліковано у трьох фахових статтях. Розділ написано зрозуміло, доступно та читається із зацікавленістю.

Аналіз та узагальнення отриманих результатів підсумовує результати отриманих даних і порівнює їх з відомими досягненнями інших авторів згідно доступних літературних посилань. Авторкою зазначається, що основною причиною звернення пацієнтів для повторного ортопедичного лікування є неможливість користування знімними протезами через їх незадовільну фіксацію і травмування тканин протезного ложа, особливо на нижній щелепі. Разом з тим, конструктивні недоліки та ускладнення призводять до відмови від користування знімними протезами у 20-56% випадків їх застосування. Натомість активність та нормальне функціонування рецепторів пародонту навіть поодиноких зубів (коренів), сприяє підтримці фізіологічних трофічних процесів, значною мірою сповільнює резорбцію кісткових структур та дозволяє пацієнту легше і швидше адаптуватися до нової конструкції протезу.

У висновках дисертантка стило формулює основні підсумкові результати наукового дослідження та зазначає досягнені результати власних підходів ортопедичного лікування пацієнтів з поодиноким збереженим зубом на нижній щелепі із застосуванням модифікованого способу виготовлення покривних протезів для забезпечення повноцінної функціональної та естетичної реабілітації та забезпечення якості їх життя.

При ознайомленні з дисертаційною роботою встановлені окремі зауваження, які мають рекомендаційний характер і були враховані здобувачкою. Зустрічаються поодинокі невдалі стилістичні вислови та описки, які не зменшують теоретичного та практичного значення роботи та не мають суттєвого значення у загальному контексті. Виникли також деякі **дискусійні питання**, які варто обговорити під час захисту дисертаційної праці.

Запитання:

1. Чи у пацієнтів основної групи доводилося проводити армування базисів при виготовленні покривних протезів модифікованим способом?

2. За якими критеріями Ви оцінювали стан зубного ряду верхньої щелепи та чи проводили корекції для усунення оклюзійних інтерференцій?

3. Прошу уточнити інші характеристики, окрім ангуляції горбів, застосованих вами у процесі виготовлення покривних протезів штучних зубів?

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях.

За темою дисертації опубліковано 20 наукових праць, з них 6 статей у фахових виданнях рекомендованих МОН України, 1 стаття в іноземному фаховому виданні Web of Science, 13 у збірниках наукових праць, матеріалах і тезах конференцій з міжнародною участю, а також отримано 1 патент на корисну модель.

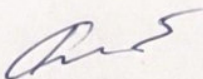
Особистий внесок здобувачки в одержанні результатів, що виносяться на захист.

Дисертаційна робота є особистим науковим дослідженням здобувачки. Авторка провела патентно-інформаційний пошук за темою дисертації, проаналізувала та систематизувала наукову літературу. Спільно із науковим керівником сформулювала мету та завдання дослідження. Авторка виконала клінічні та експериментальні дослідження, проаналізувала отримані результати, сформулювала власне бачення наукових висновків.

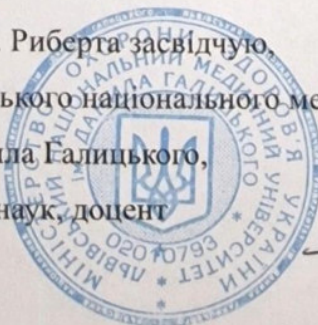
Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). Братусь-Гриньків Р.Р. «Обґрунтування модифікованого способу виготовлення покривних протезів при лікуванні пацієнтів з поодинокими збереженими зубами на нижній щелепі» є оригінальним, а середня частка авторського тексту в дисертаційній роботі складає 96%.

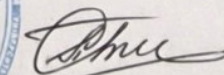
Висновок. Дисертаційна робота Братусь-Гриньків Роксани Романівни «Обґрунтування модифікованого способу виготовлення покривних протезів при лікуванні пацієнтів з поодинокими збереженими зубами на нижній щелепі» є завершеним науковим дослідженням. За актуальністю, науковою новизною, теоретичною і практичною цінністю робота відповідає вимогам щодо виконання дисертаційних робіт Порядку присудження ступеня доктора філософії Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р., а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 221 «Стоматологія», галузі знань «Охорона здоров'я».

Професор кафедри терапевтичної стоматології
ФПДО Львівського національного медичного
університету імені Данила Галицького,
доктор медичних наук

 Ю.О. Риберт

Підпис професора Ю.О. Риберта засвідчує
Вчений секретар Львівського національного медичного
університету імені Данила Галицького,
кандидат філологічних наук, доцент

 С.П. Ягело